मनोमत

प्रस्तुत शोध प्रबंध सादर करताना नवनिर्मितीचे अधिक समाधान होत आहे. प्रस्तुत शोध प्रबंधाचे काम करत असताना माझ्या मार्गदर्शिका डॉ. एम.एस. पद्मिनी, शिक्षणशास्त्र विभाग, शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर यांनी अत्यंत आपुलकीने - आत्मियतेने आणि कर्तव्य भावनेने वेळोवेळी मोलाचे मार्गदर्शन केले व सतत प्रोत्साहन दिले, ज्यामुळे सर्व व्याप सांभाळून शोध प्रबंधाचे काम वेळेत पूर्ण करता आले. त्यासाठी प्रथम माझ्या मार्गदर्शिका डॉ. एम्.एस. पद्मिनी यांचे मी अत्यंत ऋणी आहे.

तसेच वेळोवेळी प्रेमळपणे मार्गदर्शन करणारे गुरूवर्य डॉ. देवस्थळी, विभाग प्रमुख, शिक्षणशास्त्र विभाग, शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर, आणि जिव्हाळा, प्रेम व प्रेरणा देणा-या आणि संकट समयी धावून येणा-या डॉ. सौ. सीमा येवले, एम्.फिल.विभाग प्रमुख यांचे आणि प्राध्यापिका श्रीमती श्रीधर मॅडम यांचीही मी अत्यंत आभारी आहे. शिक्षणशास्त्र विभागातील सर्व सहकारी सेवक वर्गांची सढळ मदत मी विसरू शकणार नाही. त्यांच्या सहकार्यानेच तर हे काम तडीस केले.

एम्.फिल. पदवीसाठी अंशतः आवश्यक असणा-या शोध प्रबंधाचे कार्य पूर्ण करताना प्रथम मला आठवण येते ती माझ्या मातृसंस्थेची आणि तिची समर्थ धुरा वाहणा-या सचीव अभयकुमार साळुंखे यांची आणि त्यांना समर्थ साथ देणा-या सहकारी प्राध्यापक बंधू जी.एल. ऐनापुरे यांची, की ज्यांच्या परवानगीने आणि प्रेरणेने मला एम्.फिल. पदवीचा अभ्यास करून शोध प्रबंधाचे कार्य पूर्ण करता आले. माझ्या कॉलेजचे प्राचार्य व्ही.एम्. कोळी यांनी माझी अडचण लक्षात घेऊन सर्वतोपरी सहकार्य देऊ केले त्यांचे आणि माझे सहकारी प्राध्यापक बंधू भगिनी या सर्वांची मी मनःपूर्वक आभारी आहे.

प्रस्तुत शोध प्रबंधासाठी आवश्यक असणारी माहिती गोळा करण्यासाठी कराड नगरपालिकेच्या हद्दीतील श्री संत तुकाराम हायस्कूल, यशवंत हायस्कूल, महाराष्ट्र हायस्कूल, शिक्षण मंडळाचे English Medium School आणि यशवंत हायस्कूलचे English Medium School या पांचही माध्यमिक शाळांचे मुख्याध्यापक, उपमुख्याध्यापक, पर्यवेक्षक, वर्गशिक्षक आणि सहभागी विद्यार्थी विद्यार्थीनी यांनी जे उत्साहाने सहकार्य दिले त्याबददल सर्वांची मी अत्यंत ऋणी आहे.

मूळ इंग्रजी प्रश्नावलीचे मराठीतील भाषांतर तपासून देऊन त्याबद्दल मोलाचे मार्गदर्शन करणारे प्राचार्य डिसोझा, महिला महाविद्यालय, कराड आणि प्रा. डॉ. अपराज एस्. एम्. डॉ. पद्मभूषण वसंतदादा पाटील महाविद्यालय तासगांव, यांचे मी फार आभारी आहे.

प्रस्तुत संशोधन कार्यात मला 'घरचे काम सर्वांचे काम' म्हणून प्रा. बाळकृष्ण बोरगे यांचे कुटुंब प्रमुख म्हणून मार्गदर्शन व सहकार्य तर खारीचा वाटा म्हणून मंगेश, मनिषा, मयूर या मुलांचा मला आधार वाटला. याचा मला सार्थ अभिमान आहे.

'बोरगे मॅडमच्या शोध प्रबंधाचे टंकलेखन मीच करून देणार' अशी सुरवातीपासून ज्यांनी ग्वाही दिली पण प्रत्यक्ष टंकलेखनाला सुरूवात व्हायच्या वेळेला काळाने ज्यांना आपल्यातून नेले असे आपले सर्वांचे शिवाजी विद्यापीठातील कर्तव्यदक्ष सेवक कै. कवडे यांची यावेळी आठवण झाल्याशिवाय रहात नाही.

शोध प्रबंधाचे सुवाच्च आकर्षक आणि वेळेत टंकलेखन करणारे 'ज्योती इलेक्ट्रॉनिक टायपिंग सेंटर, कराड' चे सौ. व श्री नांदेडकर या दांपत्याचे मी सदैव ऋणी राहीन.

या शिवाय ज्या काही ज्ञात, अज्ञात व्यक्तींनी माझ्या संशोधन कार्यास व्यक्त अव्यक्त सदभाव चिंतीले असतील त्या सर्वांची मी ऋणी आहे.

आपल्या पाल्याचा बौध्दिक विकास अधिक होण्याच्या दृष्टीने त्याला कोणत्या माध्यमाच्या शाळेत घालावे हा महत्वपूर्ण निर्णय घेताना प्रस्तुत शोध प्रबंधाचे चांगले सहकार्य आणि मार्गदर्शन होईल अशी आशा वाटते.

(प्रा. सौ. माधवी बोरगे)

दिनांक : २२।५।९५

अ नु क्र म णि का

अ.नं.	तपशील		पान नंबर
	प्रमाणपत्र	:	I
	मनोगत	:	II
	कोष्टकांची यादी.	:	(VII) (a)
	आलेखांची यादी	:	(VII) (b)
प्रकरण क्रमांक :			
1.	**प्रास्ताविक**	:	1 ते 17
	प्रस्तावना	:	1
	शिक्षण आणि शिक्षण माध्यम	:	6
	बुध्दी आणि बुध्दिमत्ता	:	9
	बौध्दिक विकास	:	9
	समस्येचे विधान	:	13
	समस्येची अर्थपूर्णता	:	14
	संशोधनाची उद्दिष्टे	:	14
	शून्य प्राक्कल्पना	:	14
	संशोधनाच्या मर्यादा	:	15
	संशोधन पध्दती	:	15
	प्रकरणीकरण	:	16
2	**संशोधन विषयाशी संबंधित साहित्याचे समालोचन**	:	18 ते 24
	प्रस्तावना	:	18
	बुध्दिमत्तेविषयी तात्विक साहित्य	:	18
	प्रत्यक्ष संबंधित साहित्य	:	23
	अप्रत्यक्ष संबंधित साहित्य	:	23

अ.नं.	तपशील		पान नंबर
प्रकरण क्रमांक :			
3	**संशोधनाचा नियोजित आराखडा आणि अभ्यास पध्दती**	:	25 ते 33
	प्रस्तावना	:	25
	अभ्यास पध्दती	:	25
	अभ्यास साधने	:	26
	शाळांची निवड	:	28
	संशोधनाचा आराखडा	:	29
	सर्वेक्षणाची प्रत्यक्ष कृती	:	30
	विद्यार्थी नमुना गट निवड पध्दती	:	32
	आधार सामुग्री प्रक्रिया पध्दती	:	33
4.	**संकलित माहितीचे विश्लेषण आणि अन्वयार्थ**	:	34 ते 87
	प्रस्तावना	:	34
	मराठी माध्यमासाठी प्राक्कल्पना मांडणी प्रश्नावली	:	34
	इंग्रजी माध्यमासाठी Stating of Hypotheses Questionnaire	:	40
	गणण पध्दती	:	44
	माहितीचे विश्लेषण	:	45
	मराठी माध्यमासाठी प्राक्कल्पना पडताळणी प्रश्नावली	:	57
	इंग्रजी माध्यमासाठी Testing of Hypotheses Questionnaire	:	60
	गणण पध्दती	:	63
	माहितीचे विश्लेषण	:	64
	' t ' चाचणीचे सूत्र	:	76
	अभ्यासाचे निष्कर्ष	:	85
	' t' चाचणीच्या सहाय्याने अभ्यास विषयाच्या प्राक्कल्पनांचा अन्वयार्थ	:	87

अ.नं.	तपशील		पान नंबर
5	**सारांश, निष्कर्ष आणि शिफारशी**	:	90 ते 98
	प्रस्तावना	:	90
	समस्येचे विधान	:	92
	संशोधनाची अर्थपूर्णता	:	92
	संशोधन विषयाच्या मर्यादा	:	92
	संशोधनाची उद्दिष्टये	:	93
	शून्य प्राक्कल्पना	:	93
	अभ्यास पध्दती	:	93
	नियोजन आणि पध्दती	:	93
	संशोधनाचा आराखडा	:	94
	संशोधनाला निवडलेल्या माध्यमिक शाळा	:	94
	अभ्यास साधने	:	94
	संकलित माहितीची प्रक्रिया पध्दती	:	95
	अभ्यासाचे निष्कर्ष	:	95
	शैक्षणिक महत्व	:	96
	पुढील संशोधनासाठी काही विषय	:	98
	संदर्भ ग्रंथ सूची	:	100 ते 103
	मराठी संदर्भ ग्रंथ	:	100
	इंग्रजी संदर्भ ग्रंथ	:	102
	परिशिष्टे	:	
	परिशिष्ट : 1 - मूळ प्रश्नावली	:	104
	परिशिष्ट : 2 - भाषांतरित प्रश्नावली	:	118
	परिशिष्ट : 3 - भाषांतर प्रमाणपत्र	:	135
	परिशिष्ट : 4 - '**t**' चाचणी तक्ता	:	137
	परिशिष्ट : 5 - सर्वेक्षण कार्यवाही प्रमाणपत्र	:	138

कोष्टकांची यादी

अ.नं.	कोष्टकाचे नांव		पृष्ठ क्रमांक
1.	शाळेनुसार, इयत्तेनुसार आणि लिंगभेदानुसार न्मुना निवड	:	33
2.	प्रश्नावली क्रमांक । - मराठी माध्यम प्राक्कल्पना मांडणीचे समस्या, लिंग आणि स्तरानुसार गणनाचे मध्यमान	:	45
3.	प्रश्नावली क्रमांक । - इंग्रजी माध्यम प्राक्कल्पना मांडणीचे समस्या, लिंग आणि स्तरानुसार गणनाचे मध्यमान	:	46
4.	प्रश्नावली क्रमांक । - मराठी माध्यम प्राक्कल्पना मांडणीचे लिंग आणि स्तरानुसार गणनाचे मध्यमान आणि प्रमाण विचलन	:	47
5.	प्रश्नावली क्रमांक । - इंग्रजी माध्यम प्राक्कल्पना मांडणीचे लिंग आणि स्तरानुसार गणनाचे मध्यमान आणि प्रमाण विचलन	:	47
6.	प्रश्नावली क्रमांक । - मराठी आणि इंग्रजी माध्यम प्राक्कल्पना मांडणीचे समस्या, लिंग आणि स्तरानुसार गणनाचे मध्यमान	:	48
7.	प्रश्नावली क्रमांक । - मराठी आणि इंग्रजी माध्यम प्राककल्पना मांडणीचे लिंग आणि स्तरानुसार गणनाचे मध्यमान	:	49
8.	प्रश्नावली क्रमांक 2 - मराठी माध्यम प्राक्कल्पना पडताळणीचे समस्या, लिंग आणि स्तरानुसार गणनाचे मध्यमान	:	64
9.	प्रश्नावली क्रमांक 2 - इंग्रजी माध्यम प्राक्कल्पना पडताळणीचे समस्या, लिंग आणि स्तरानुसार गणनाचे मध्यमान	:	65
10.	प्रश्नावली क्रमांक 2 - मराठी माध्यम प्राक्कल्पना पडताळणीचे लिंग आणि स्तरानुसार गणनाचे मध्यमान आणि प्रमाण विचलन	:	66
11.	प्रश्नावली क्रमांक 2 - इंग्रजी माध्यम प्राक्कल्पना पडताळणीचे लिंग आणि स्तरानुसार गणनाचे मध्यमान आणि प्रमाण विचलन	:	66

अ.नं.	कोष्टकाचे नांव		पृष्ठ क्रमांक
12.	प्रश्नावली क्रमांक 2 - मराठी आणि इंग्रजी माध्यम प्राककल्पना पडताळणीचे समस्या, लिंग आणि स्तरानुसार गणनाचे मध्यमान	:	67
13.	प्रश्नावली क्रमांक 2 - मराठी आणि इंग्रजी माध्यम प्राक्कल्पना पडताळणीचे लिंग आणि स्तरानुसार गणनाचे मध्यमान	:	67
	प्राक्कल्पनांची ' t ' चाचणी		
14.	मराठी माध्यम - प्राक्कल्पना मांडणी इयत्ता 7 वी, 8 वी	:	76
15.	मराठी माध्यम - प्राक्कल्पना मांडणी इयत्ता 8 वी, 9 वी	:	77
16.	इंग्रजी माध्यम - प्राक्कल्पना मांडणी इयत्ता 7 वी, 8 वी	:	77
17.	इंग्रजी माध्यम - प्राक्कल्पना मांडणी इयत्ता 8 वी, 9 वी	:	78
18.	मराठी माध्यम - प्राक्कल्पना पडताळणी इयत्ता 7 वी, 8 वी	:	79
19.	मराठी माध्यमम - प्राक्कल्पना पडताळणी इयत्ता 8 वी, 9 वी	:	79
20.	इंग्रजी माध्यम - प्राक्कल्पना पडताळणी इयत्ता 7 वी, 8 वी	:	80
21.	इंग्रजी माध्यम - प्राक्कल्पना पडताळणी इयत्ता 8 वी, 9 वी	:	80
22.	मराठी आणि इंग्रजी माध्यम-प्राक्कल्पना मांडणी क्षमता	:	81
23.	मराठी आणि इंग्रजी माध्यम-प्राक्कल्पना पडताळणी क्षमता	:	82
24.	मराठी माध्यम - मुले आणि मुली प्राक्कल्पना मांडणी क्षमता	:	82
25.	मराठी माध्यम - मुले आणि मुली प्राक्कल्पना पडताळणी क्षमता	:	83
26.	इंग्रजी माध्यम - मुले आणि मुली प्राक्कल्पना मांडणी क्षमता	:	84
27.	इंग्रजी माध्यम - मुले आणि मुली प्राक्कल्पना पडताळणी क्षमता	:	84

आलेखांची यादी

अ.नं.	आलेख नांव		पृष्ठ क्रमांक
1.	समस्या 1 नुसार मराठी व इंग्रजी माध्यमाच्या इयत्ता 7 वी ते 9 वी तील कुमारांच्या प्राक्कल्पना मांडणी गणनाच्या मध्यमानातील फरक	:	50
2.	समस्या 2 नुसार मराठी व इंग्रजी माध्यमाच्या इयत्ता 7 वी ते 9 वी तील कुमारांच्या प्राक्कल्पना मांडणी गणनाच्या मध्यमानातील फरक	:	51
3.	समस्या 3 नुसार मराठी व इंग्रजी माध्यमाच्या इयत्ता 7 वी ते 9 वी तील कुमारांच्या प्राक्कल्पना मांडणी गणनाच्या मध्यमानातील फरक	:	52
4.	समस्या 4 नुसार मराठी व इंग्रजी माध्यमाच्या इयत्ता 7 वी ते 9 वी तील कुमारांच्या प्राक्कल्पना मांडणी गणनाच्या मध्यमानातील फरक	:	53
5.	मराठी व इंग्रजी माध्यमाच्या इयत्ता 7 वी ते 9 वी तील कुमारांच्या प्राक्कल्पना मांडणी गणनाच्या मध्यमानातील फरक	:	54
6.	लिंगानुसार मराठी माध्यमाच्या इयत्ता 7 वी ते 9 वी तील कुमारांच्या प्राक्कल्पना मांडणी गणनाच्या मध्यमानातील फरक	:	55
7.	लिंगानुसार इंग्रजी माध्यमाच्या इयत्ता 7 वी ते 9 वी तील कुमारांच्या प्राक्कल्पना मांडणी गणनाच्या मध्यमानातील फरक	:	56
8.	समस्या 1 नुसार मराठी व इंग्रजी माध्यमाच्या इयत्ता 7 वी ते 9 वी तील कुमारांच्या प्राक्कल्पना पडताळणी गणनाच्या मध्यमानातील फरक	:	69
9.	समस्या 2 नुसार मराठी व इंग्रजी माध्यमाच्या इयत्ता 7 वी ते 9 वी तील कुमारांच्या प्राक्कल्पना पडताळणी गणनाच्या मध्यमानातील फरक	:	70
10.	समस्या 3 नुसार मराठी व इंग्रजी माध्यमाच्या इयत्ता 7 वी ते 9 वी तील कुमारांच्या प्राक्कल्पना पडताळणी गणनाच्या मध्यमानातील फरक	:	71
11.	समस्या 4 नुसार मराठी व इंग्रजी माध्यमाच्या इयत्ता 7 वी ते 9 वी तील कुमारांच्या प्राक्कल्पना पडताळणी गणनाच्या मध्यमानातील फरक	:	72

अ.नं.	आलेखाचे नांव		पृष्ठ क्रमांक
12.	मराठी व इंग्रजी माध्यमाच्या इयत्ता 7 वी ते 9 वीतील कुमारांच्या प्राक्कल्पना पडताळणी गणनाच्या मध्यमानातील फरक	:	73
13.	लिंगानुसार मराठी माध्यमाच्या इयत्ता 7 वी ते 9 वीतील कुमारांच्या प्राक्कल्पना पडताळणी गणनाच्या मध्यमानातील फरक	:	74
14.	लिंगानुसार इंग्रजी माध्यमाच्या इयत्ता 7 वी ते 9 वी तील कुमारांच्या प्राक्कल्पना पडताळणी गणनाच्या मध्यमानातील फरक	:	75

०००